

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle
14.6.2022

Asia: K 7/2022 vp Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

Pakolaisneuvonta ry:n lausunto

Pakolaisneuvonta kiittää mahdollisuudesta lausua Yhdenvertaisuusvaltuutetun eduskunnalle antamasta kertomuksesta. Keskitymme lausunnossa Pakolaisneuvonnan erityisosaamisen ja käytännön työn kannalta keskeisiin kertomuksen lukuihin 2 (Ihmiskaupparaportoiija ihmiskauppailmiön seuraajana) ja 3 (Ulkomaalaisten asema ja oikeudet Suomessa).

1 Ihmiskaupan vastaisen toiminnan kehittäminen

Kertomuksessa on nostettu esiin hyvin ja varsin kattavasti huomioita liittyen ihmiskaupan vastaisen työn kehittämiseen, uhrien auttamiseen ja rikosvastuun toteutumiseen. Kertomuksessa esiin nostetut huolen aiheet ja ongelmat nousevat jatkuvasti esiin myös Pakolaisneuvonnan lakimiesten käytännön työssä.

Kuten kertomuksessa nostetaan hyvin esiin niin, ihmiskaupan uhrin oleskelulupa ulkomaalaislain 52 a §:n perusteella on käytännössä "jäänyt lähes kuolleeksi kirjaimeksi". Luvan myöntämisen edellytyksenä oleva ihmiskaupparikosprosessi ja erityisen haavoittuva asema ovat nostaneet kynnyksen käytännössä saavuttamattomiin. Esimerkiksi ihmiskaupan uhriksi tunnistetun, vuosia jatkuneen julman hyväksikäytön kohteeksi joutuneen, vakavasti traumatisoituneen yksinhuoltajaäidin ja hänen pienen lapsensa kohdallakaan ei yleensä katsota täyttyvän erityisen haavoittuva asema, joka on luvan myöntämisen edellytyksenä.

Käytännössä myös oleskelulupa yksilöllisistä inhimillisistä syistä (ulkomaalaislain 52 §:n perusteella) myönnetään vain harvoin ihmiskaupan uhrille, koska myös haavoittuvan aseman tunnistamisen kynnyks on äärimmäisen korkea. Pakolaisneuvonnan kokemus on, että myös haavoittuvan aseman tunnistamisen kynnyks on liian korkea eikä tunnistaminen ole johdonmukaista.

Käytännön työssä havaittu, vuosia jatkunut ongelma on myös se, että uudelleen uhriutumisen riskiä ei arvioida kansainvälisten velvoitteiden edellyttämällä tavalla ja yksilöllisesti.

Erityisen ongelmallista arviointi on ihmiskaupan suurten lähtömaiden, esim. Nigerian osalta, sillä myös tunnistetuille uhreille tehdään kielteisiä päätöksiä ja käännättämisspäätöksiä, vaikka uudelleen uhritumisen riski on ilmeinen. Näin myös niiden Euroopan maiden suhteen (esim. Italia), joissa hyväksikäyttö on tapahtunut. Myös ihmiskaupan uhreja palautetaan, vaikka tosiasiasa ei ole mitään takeita siitä, että uhri saisi tosiasiallista suojelua ja että riski uhritua uudelleen olisi poissa.

Myös ihmiskaupan uhrien kohdalla uskottavuuden arvioinnissa ei tunnisteta eikä huomioida riittävästi uhrin haavoittuvuutta tai esimerkiksi trauman vaikutusta kykyyn antaa selvitystä asiassa tai muistaa yksityiskohtia.

Pakolaisneuvonta on pettynyt siihen, ettei yhteisymmärrystä ihmiskaupan uhrien tunnistamisen ja auttamisen järjestämisestä saatu aikaan. Työtä sen eteen, että uhrin tunnistetaan ja he sitä kautta pääsevät myös yhdenvertaisesti palveluihin pitää tehdä ja kehittää edelleen jatkossa. Ihmiskaupan uhrin tunnistaminen on oikeuksien toteutumisen edellytyksenä.

Pakolaisneuvonta pitää erittäin tärkeänä, että ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäytön ennaltaehkäisyä, ihmiskaupparikosten tunnistamista ja niihin liittyvää erityisosaamista sekä rikosvastuun toteutumista tehostetaan kertomuksessa esitetyllä tavoin.

Pakolaisneuvonta kannattaa kertomuksessa esitettyjä suosituksia. Esimerkiksi ulkomaalaislakia on muutettava siten, että Suomi täyttää kansainväliset velvoitteensa ihmiskaupan uhrien oikeuksien takaamiseksi ja ihmiskaupan uhreilla on tosiasiallisesti mahdollisuus saada oleskelulupa Suomesta.

2 Ulkomaalaisen asema ja oikeudet

2.1 Lapsen oikeudet ja etu

Kertomuksessa nostetaan perustellusti vahvasti esille lapsen oikeudet ja ongelmat lapsen edun arvioinnissa. Pakolaisneuvonnan käytännön työssä näkyy jatkuvasti, että tällä hetkellä lapsen etua ei arvioida eivätkä lapsen oikeudet toteudu lain ja esimerkiksi YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen edellyttämällä tavalla oleskelulupa- ja turvapaikkamenettelyssä.

Kuten kertomuksessa todetaan, niin esimerkiksi "perhe-elämän suojan ja lapsen oikeuksien tulisi suojata yhtä lailla ulkomaalaisia kuin suomalaisia". Esimerkiksi lapsen oikeus perhe-elämään ei saa olla kiinni siitä, onko lapsi tai hänen jompikumpi vanhemmistaan ulkomaalainen. Tilannetta kuvaa hyvin

kertomuksessa viitattu Milka Sormusen väitöskirja vuodelta 2021¹. Nykyisen ratkaisu- ja oikeuskäytännön osalta viittaan myös seuraavassa kohdassa esitettyyn.

Pakolaisneuvonta katsoo, että lapsen oikeudet ja etu tulee viipymättä turvata perus- ja ihmisoikeusmyönteisellä laintulkinnalla. Pakolaisneuvonta kannattaa, että ulkomaalaislain lasten oikeuksia koskevia säännöksiä tarkennetaan vastaamaan lapsen oikeuksien yleissopimusta ja lastensuojelulakia.

2.2 Maahantulosäännösten kiertämispykälä rajoittaa perustavanlaatuisia oikeuksia

Kertomuksessa nostetaan esiin lapsen oikeuksia perusteettomasti rajoittava maahantulosäännösten kiertämispykälä eli ulkomaalaislain 36.2 § (kertomuksen kohdassa 3.1.2)

Viime vuosina maahantulosäännösten kiertämispykälän tulkintaa on vähitellen laajennettu ratkaisu- ja oikeuskäytännössä, niin että tällä hetkellä paperittomana olleen on käytännössä mahdoton virallistaa eli laillistaa oleskelunsa. Käytännössä oleskeluvan esteeksi riittää, että hakija on ollut paperittomana, hakenut useammalla perusteella oleskelulupaa, joiden yhteydessä saanut maahantulokiellon tai tehnyt töitä ilman työnteko-oikeutta (vaikka maksanut verot). Näin tilanteessa, että kaikki muut oleskeluluvan myöntämisen edellytykset täyttyvät ja ilman että hakijan edes väitettäisiin olevan uhka yhteiskunnalle tai kenellekään

Kuten kertomuksessa nousee hyvin esiin, niin Maahanmuuton hallintaan liittyvä yleinen ja hyvin abstrakti etu on asetettu perusteeksi rajoittaa myös lapsen oikeutta elää molempien vanhempiensa kanssa.

Korkein hallinto-oikeus julkaisi 14.6.2022 eli tänään kaksi vuosikirjapäätöstä KHO:2022: 69 ja 70 koskien alaikäisen Suomen kansalaisen huoltajalle tehtyä kielteistä oleskelulupa- ja käännyttämispäätöstä edellä mainituilla perusteilla – eli pelkästään hakemus- ja oleskeluhistorian perusteella, ei mitään rikoksia. Korkein hallinto-oikeus päätyi tapauksen KHO:2022:70 punninnassa siihen, että perhe-elämän suojasta ja lasten edusta esitetyt seikat olivat painavampia kuin oleskelulupahakemuksen hylkäämistä puoltavat seikat, kun taas tapauksessa

¹ Sormunen Milka 2021. The best interests of the Child in Human Rights Practice: An Analysis of Domestic, European and International Jurisprudence. Väitöskirja, Helsingin yliopisto.

KHO:2022:69 se katsoi, että oleskelulupahakemuksen hylkäämistä puoltavat seikat olivat painavampia kuin perhe-elämän suojasta ja lapsen edusta esitetyt seikat. Jälkimmäisessä tapauksessa muutoksenhakija on ollut avioliitossa perheenkokoajan kanssa noin kolme ja puoli vuotta ja heille on syntynyt yhteinen lapsi, joka on nyt noin 3-vuotias. Asiassa on hyväksytty tosiseikkana, että lapsi on elänyt koko elämänsä Suomessa vanhempiensa kanssa ja muutoksenhakija osallistuu perheen arkeen ja lapsen kasvatukseen. KHO myös katsoi, että muutoksenhakijan perhesiteistä esitetty selvitys ja lapsen etu puoltaisivat oleskeluluvan myöntämistä. KHO perusteli kielteistä päätöstä sillä, että *"muutoksenhakijan maahantulosäännösten kiertämistä osoittava toiminta on ollut pitkäkestoista ja jatkunut edelleen siinä vaiheessa, kun hän on hakenut nyt kyseessä olevaa perhesideperusteista oleskelulupaa. Muutoksenhakijan toimintaa on kokonaisuutena arvioiden pidettävä hyvin moitittavana etenkin kun otetaan huomioon, että muutoksenhakija on esittänyt Suomessa henkilötiedoistaan sellaista ristiriitaista selvitystä, joka edelleen herättää epäilyksiä hänen henkilöllisyydestään. Nyt arvioitavana olevassa tilanteessa maahanmuuton hallintaa ja yleistä etua koskevat näkökohdat ovat siinä määrin painavia, että niitä voidaan pitää oleskeluluvan myöntämisen esteenä huolimatta muutoksenhakijan perhesiteistä Suomeen. Asiassa ei ole tullut esille sellaisia yksilöllisiä lapsen etuun liittyviä seikkoja, jotka edellyttäisivät oleskeluluvan myöntämistä muutoksenhakijalle."* Pakolaisneuvonta on huolissaan siitä, että vuosikirjaratkaisuparin kielteinen päätös jatkaa lapsen etua ja oikeuksia rajoittavaa tulkintaa ja lisää tarvetta viedä Suomen viranomaisten päätöksiä YK:n lapsen oikeuksien komiteaan, jossa on tällä hetkellä vireillä huomattava määrä Suomea vastaan olevia valituksia.

Pakolaisneuvonta pitää erittäin tärkeänä kertomuksen suositusta rajata ulkomaalaislain 36.2 §:n soveltamisalaa sekä perhesideasioissa että muiden oleskelulupaperusteiden kohdalla. Nykyinen säännöksen soveltaminen johtaa lapsen edun vastaisiin ratkaisuihin ja lapsen erottamiseen vanhemmistaan.

2.3 Paperittomuus – esteet oleskelun virallistamisen tiellä

Kertomuksessa otetaan hyvin kantaa uuspaperittomuuteen ja sen taustasyihin. Myös siltä osin, että Suomessa on edelleen paperittomina tuhansia ihmisiä, jotka tulivat Suomeen erityisesti vuosina 2015–2016 ja joiden osalta ns. kerta-laillistaminen eli oleskelun virallistaminen erillislailla olisi sekä näiden yksilöiden että koko yhteiskunnan etu. Vuodesta 2015 lähtien tehdyillä lain ja käytännön tiukennuksilla on sekä aiheutettu paperittomuutta että vaikeutettu perusteettomasti oleskeluluvan saamista.

Pakolaisneuvonta kannattaa kertomuksessa esitettyjä suosituksia oleskelun virallistamisen mahdollistamiseksi sekä paperittomuuden ennalta ehkäisemiseksi.

2.4 Maastapoistamispäätöksen täytäntöönpantavuus

Kertomuksessa nostetaan tärkeällä tavalla esiin oikeusvaltioperiaatteen ja ehdottoman palautuskiellon noudattamisen kannalta keskeinen kysymys eli maastapoistamispäätöksen täytäntöönpantavuus. Nykyinen säännös ei ole riittävän selkeä ja yksiselitteinen. Säännöksen tulkinta on liian epäselvä ja johtaa pahimmillaan palautuskiellon loukkausriskiin sekä toistuvasti kohtuuttomiin ja järjettömiin tilanteisiin.

Pakolaisneuvonta pitää erittäin tärkeänä, että ulkomaalaislakiin sisältyvät maastapoistamisen täytäntöönpanoa koskevat säännökset tulee arvioida kiireellisesti uudelleen oikeusvaltion keskeisten periaatteiden ja velvoitteiden turvaamiseksi. Pakolaisneuvonta kannattaa kertomuksessa esitettyjä suosituksia koskien maastapoistamispäätöksen täytäntöönpanoa.

2.4.1. Täytäntöönpantavuus ja palautuskielto

Kansainvälistä suojelua koskevissa asioissa on aina kyse ehdottomien palautuskieltojen loukkaamisen arvioinnista, joten väärän kielteisen päätöksen täytäntöönpanon seuraamukset ovat korjaamattomia ja korvaamattomia. Kun on kyse siitä, että henkilö saattaa kotimaassaan joutua kidutetuksi tai muun palautuskieltojen vastaisen kohtelun kohteeksi, käännytyksen täytäntöönpano tekee valituksen käytännössä merkityksettömäksi. Nykyiset säädökset ja käytäntö koskien maastapoistamispäätöksen täytäntöönpanoa ovat aivan liian epäselviä, kuten kertomuksessa nostetaan hyvin esiin. Päätöksen täytäntöönpanokelpoisuuden ja täytäntöönpanokieltä koskevan hakemuksen käsittelyn osalta tulisi olla yksiselitteiset säädökset.

Ongelmat ja epäselvyys tulee esiin erityisesti haettaessa ns. normaalimenettelyssä täytäntöönpanokieltä korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Sekä lain että käytännön tasolla tulisi turvata yksiselitteiset selkeät menettelyt sen turvaamiseksi, että valitettaessa myös korkeimpaan hallinto-oikeuteen, päätöstä ei saa täytäntöönpanna ennen kuin hallinto-oikeus on käsitellyt asiassa esitetyn täytäntöönpanokieltihakemuksen ja hallinto-oikeuden ratkaisu täytäntöönpanokieltihakemuksen osalta on annettu tiedoksi valittajalle. Tällä hetkellä korkein hallinto-oikeus ottaa täytäntöönpanokieltihakemuksen käsittelyyn yleensä vasta kun poliisi on yhteydessä korkeimpaan hallinto-

oikeuteen eli poliisi on jo ryhtynyt maastapoistamisen valmisteluun. Tilanteissa, joissa poliisi ei ole yhteydessä KHO:een voi kestää useita kuukausia ennen kuin KHO ottaa arvioitavaksi ja ratkaisee täytäntöönpanokieltihakemuksen. Tämä on toistuvasti johtanut myös ns. läheltä piti tilanteisiin, erityisesti tapauksissa, joissa asia viedään ylikansallisiin eli haetaan täytäntöönpanokieltä ylikansallisista valituselimistä.

2.4.2 Täytäntöönpantavuus ja työnteko-oikeus

Kesällä 2019 voimaan tullut ulkomaalaislain 80 §:n muutos ja työnteko-oikeuden päättymisen sitominen täytäntöönpantavuuteen on johtanut erittäin epäselvään, kohtuuttomaan ja järjettömään laintulkintaan ja tilanteeseen sekä turvapaikanhakijoiden että työnantajien kannalta. Lainmuutos toteutettiin kiireellä, vaikka asiantuntijat toivat esiin sen, että työnteko-oikeuden osalta ulkomaalaislain 201 §:n epäselvä säännös johtaa täysin järjettämiin ja kohtuuttomiin tilanteisiin. Näin myös ottaen huomioon, että hakijalle ja työnantajalle on säädetty rangaistusseuraamus.

Tulkintaongelman vastausta ei ole käytännössä mistään saatavissa, ainakaan julkisesti. Esimerkiksi Maahanmuuttoviraston maksullisiin todistuksiin on ainoastaan kirjattu, että työnteko-oikeus on voimassa siihen saakka, kun hakija voidaan poistaa maasta, mutta että Maahanmuuttovirasto ei ota kantaa, milloin hakija voidaan poistaa maasta. Todistuksessa todetaan, että poliisi vastaa maastapoistamisesta ja neuvotaan ottamaan yhteyttä poliisiin.

Poliisin tulkinnasta ei ole mitään julkista ohjeistusta eikä tietoa löydy esimerkiksi poliisin nettisivuilta. Poliisin tulkinta vaikuttaa kuitenkin yksittäisiltä poliiseilta saadun tiedon mukaan olevan, että työnteko-oikeus päättyy aina kun vapaaehtoiselle paluulle määrätty aika (eli yleensä 30 päivää hallinto-oikeuden päätöksestä) on kulunut. Ja vaikka KHO tämän jälkeen määräisi täytäntöönpanokiellon (käsiteltävään ensimmäisen täytäntöönpanokieltihakemuksen), niin poliisi katsoo, että työnteko-oikeus olisi jo lakannut eikä täytäntöönpanokiello "palauta" työnteko-oikeutta. Näin myös tapauksissa, joissa tosiasiallisesti päätös ei ole ollut täytäntöönpantavissa, koska korkein hallinto-oikeus ei ole vielä arvioinut täytäntöönpanokieltihakemusta eli tosiasiallisesti poliisi ei olisi voinut lain mukaan poistaa henkilöä maasta.

Pakolaisneuvonta katsoo, että työllistyneille turvapaikanhakijoille tulee antaa mahdollisuus ansaita toimeentulonsa työnteolla eli nykyinen 3-6 kuukauden karenssi sekä työnteko-oikeuden päättymisen sitominen täytäntöönpantavuuteen tulee poistaa viipymättä. Työnteko-oikeus tulisi ulottaa myös muiden oleskelulupien hakemusvaiheeseen.

2.5 Ihmisoikeussopimusten valvontaelinten täytäntöönpanokiellot

Kuten kertomuksessa nostetaan esiin, niin tällä hetkellä Suomea vastaan on ylikansallisissa valvontaelimissä aivan liian monta tapausta. Kertomusta kirjoitettaessa Suomea vastaan oli vireillä yhteensä 20 valitusta, joissa ylikansallinen valvontaelin on antanut täytäntöönpanokiellon eli pyytänyt pidättäytymään valittajien käännytyksestä.

Viitaten myös kertomuksessa esitettyyn, niin valituksen ylikansallisiin voi tehdä vasta siinä vaiheessa kun kaikki kansalliset tehokkaat oikeussuojakeinot on käytetty, niin käytännössä valitus ja täytäntöönpanokieltihakemus ylikansallisiin joudutaan tekemään yleensä hyvin lähellä maastapoistamispäätöksen täytäntöönpanon ajankohtaa. Tämä on omiaan ja on myös käytännössä liian usein johtanut ns. läheltä piti tilanteeseen ja myös tilanteeseen, että hakija on käännytetty ennen kuin täytäntöönpanokieltihakemus on käsitelty.

Viimeksi tänä keväänä poliisi kieltäytyi ensin odottamasta Pakolaisneuvonnan lakimiehen pyytämää kahta viikkoa valituksen laatimiselle YK:n lapsen oikeuksien komiteaan kansainvälistä suojelua koskevassa asiassa. Lisäksi poliisi lähti täytäntöönpanemaan käännyttämispäätöstä ja kieltäytyi edelleen odottamasta komitean ratkaisua täytäntöönpanokieltihakemukseen, vaikka valitus ja täytäntöönpanokieltihakemus saatiin tehtyä poliisin ilmoittamassa täysin kohtuuttomassa ja lähes mahdottomassa aikataulussa komitealle. Poliisi sai tiedoksi lapsen oikeuksien antaman täytäntöönpanokiellon vain noin 5 minuuttia ennen kuin olisi ollut liian myöhäistä.

Poliisihallituksen ohjetta tulisi viipymättä tarkentaa ja täydentää Yhdenvertaisuusvaltuutetun ehdottamalla tavalla sen turvaamiseksi, että poliisin tulee odottaa maastapoistamista täytäntöönpannessaan, että ylikansalliselle valvontaelimelle tehty täytäntöönpanokieltihakemus ratkaistaan. Lisäksi täytäntöönpanokieltihakemuksen tekemiselle tulee turvata kohtuullinen aika. Tätä edesauttaa myös se, että poliisi hyvissä ajoin ilmoittaa valittajalle ja tämän avustajalle täytäntöönpanon suunnittelusta aikataulusta.

Pakolaisneuvonta on esimerkiksi tehnyt YK:n kidutuksen vastaiseen komiteaan vuodesta 2009 lähtien 17 valitusta ja täytäntöönpanokieltihakemusta estääkseen palautuskiellon loukkauksen. Näistä 13 tapauksessa valittajille on myönnetty oleskelulupa ja suurimmalle osalle turvapaikka alkuperäisillä perusteillaan, loput neljä tapausta ovat vielä vireillä. Näistä kolmessa tapauksessa komitea antoi sopimusloukkauksen riskin vahvistavan päätöksen ja muissa kymmenessä tapauksessa Maahanmuuttovirasto myönsi valittajille oleskeluluvan asian käsittelyn ollessa kesken komiteassa.

Pakolaisneuvonta pitää tärkeänä, että kaikki tapaukset, joissa palautuskieltojen loukkauriski tai lapsen oikeuksien mukainen tulkinta tunnistetaan ja päätös korjataan vasta ylikansallisiin, kuten Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen tai YK:n komiteoihin kuten YK:n kidutuksen vastaiseen komiteaan tai lapsen oikeuksien komiteaan viemisen ja ylikansallisista saadun täytäntöönpanokiellon jälkeen, tulisi aina analysoida ja huomioida vastaavien virheiden ja palautuskiellon loukkausten estämiseksi. Näin ei ole tähän mennessä tapahtunut.

2.6 Perheenyhdistäminen

Pakolaisneuvonnan käytännön työssä on viime vuosina korostunut jatkuvasti vakavat oikeusturvaongelmat liittyen erityisesti kansainvälistä suojelua saavien perheenyhdistämiseen. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on ottanut asiaan toistuvasti hyvin kantaa, mutta nyt käsiteltävänä olevassa kertomuksessa se nousee esille lähinnä lapsen oikeuksia ja perhe-elämän suojaamista koskevassa kohdassa 3.1.

Perheenyhdistämiseen liittyvää lainsäädäntöä on Suomessa tiukennettu monin tavoin viimeisen vuosikymmenen aikana. Hakemuksen jättämisestä on tehty äärimmäisen haastavaa, kun perheenkokoaja ei 1.1. 2012 alkaen ole voinut tehdä hakemuksia perheenjäsentensä puolesta Suomessa ja hakijoiden on edellytetty todistavan laillisen oleskelunsa siinä maassa, jossa he asioivat Suomen lähetystössä. Yksintulleen, kansainvälistä suojeluakin Suomessa saaneen alaikäisen mahdollisuutta perheenyhdistämiseen on ratkaisevasti rajoitettu kesäkuussa 2010 voimaantulleella ja 2019 osittain kumotulla ns. alaikäisyysedellytyksellä sekä lisäämällä ja laajentamalla huoltajien oleskelulupahakemusten tulkintaa maahantulosaännösten kiertämiseksi.

Vuoden 2015 ennätyksellisen turvapaikanhakijoiden määrän seurauksena perheenyhdistämisen osalta äärimmäisen tiukkaa ulkomaalaislakia kiristettiin edelleen, ulottamalla toimeentuloedellytys koskemaan myös turvapaikan ja toissijaista suojelua saaneiden perheenyhdistämistä. Tiukennuksia, jotka tulivat voimaan 1.7.2016, sovellettiin takautuvasti myös jo vireillä olleisiin hakemuksiin.

Lain tiukennusten lisäksi Maahanmuuttoviraston ja tuomioistuinten soveltamiskäytäntö on tiukentunut. Päätöksissä yksityisen ja yleisen edun arviointi ei ole ollut oikeasuhtaista. Esimerkiksi lapsen etua on arvioitu yleensä suppeasti, painottaen yleistä etua ja maahanmuuton hallintaa yksityisen edun ja lapsen edun kustannuksella, minkä seurauksena lapsen oikeudet eivät ole toteutuneet täysimääräisesti perheenyhdistämisprosessissa

Pakolaisneuvonta on reilun puolen vuoden aikana vienyt YK:n lapsen oikeuksien komiteaan jo kolme tapausta, joissa on katsottu perhe-elämän katkenneen vapaaehtoisesti eli päätöksissä on vedottu juuri maahantulosäännösten kiertämiseen eli kertomuksessakin esiin nostettuun 36.2 § laajaan soveltamiseen.

Lisäksi käytännössä toimeentuloedellytys on muodostunut ylittämättömäksi käytännön esteeksi kansainvälistä suojelua saaneiden perheen yhdistämiselle. Näin myös pakolaisaseman saaneille, liittyen tiukkaan kolmen kuukauden aikarajaan perheen yhdistämisen hakemiselle ilman toimeentuloedellytystä. Pakolaisneuvonta on vienyt nimenomaan toimeentuloedellytykseen liittyviä tapauksia Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen. Vuonna 2020 viety tapaus kommunikoiitiin vuodenvaihteessa.

Viime keväänä SM:n lausunnoilla lähettämä lakiluonnos olisi toteutuessaan tehnyt nämä valitukset tarpeettomiksi, mutta nyt ihmiset joutuvat odottamaan perheitään hyvässäkin tapauksessa edelleen vielä vuosia.

Pakolaisneuvonta katsoo, että kansainvälistä suojelua saavien oikeus perhe-elämään tulisi turvata viipymättä lainmuutoksilla sekä perus- ja ihmisoikeusmyönteisellä laintulkinnalla.

2.7 Haavoittuvan aseman tunnistaminen

Haavoittuvan aseman tunnistamiseen ja huomioon ottamiseen liittyvät puutteet on läpiluotaava ongelma kaikissa ulkomaalaisasioissa, korostuen ihmiskaupan uhrien kohdalla ja kansainvälistä suojelua koskevissa asioissa.

Jatkossa haavoittuvan aseman ja siihen liittyvien erityistarpeiden tunnistaminen sekä huomioon ottaminen sekä lain että käytännön tasolla tulisi nostaa prioriteetiksi ulkomaalaisasioissa.

Marjaana Laine
johtava juristi
Pakolaisneuvonta ry